

Förord

Hösten 2010 fick vi av byaföreningen i Älvbyarna uppgiften att skriva en byaplan för våra byar. Byaföreningen såg att byarna har undangömda möjligheter som genom en byaplansprocess kunde lyftas fram. Deras önskan var att i sin hand få en tvåspråkig byautvecklingsplan, som hjälper Älvbyarnas föreningar att fokusera på konkreta utvecklingsåtgärder i linje med vad som gynnar området som helhet.

I vårt arbete med byaplan har det viktigaste varit att lyfta fram hur vi invånare vill att Älvbyarna skall utvecklas. Vi har redan nu mycket att vara stolta över i våra byar. Saker vi bör värna om och skydda så att de inte försvinner. Samtidigt är det många gånger lätt att bli hemmablind och låta nya möjligheter obemärkt passera. Vi vill även genom byaplanen visionera, fantisera och inspirera till nytänkande. Hur vill vi att en utomstående ser på vårt område, exempelvis när han eller hon tänker på en möjlig boningsort?

Idag skrivs byaplaner i allt större omfattning. En orsak till detta är att myndigheter och stödorganisationer allt mer för att finansiera utvecklingsprojekt kräver en byaplan som bakgrund. Vill vi utveckla vårt område behöver vi även hjälp av dem.

Det här är inte byaföreningens byaplan, den tillhör oss alla. På samma sätt som vi alla är ansvariga för att skapa en miljö vi

vill leva i nu och i framtiden. Under arbetets gång har vi diskuterat med nyinflyttade personer, ungdomar, småbarnsföräldrar, finskspråkiga, äldre personer och föreningsaktiva personer kring vad Älvbyarna betyder för dem och hur de ser på en framtid här. Vi har även ordnat öppna diskussionstillfällen där varje enskild invånare fått en inbjudan och på så vis kunnat välja att föra fram sina åsikter.

Resultatet av vårt arbete kan du nu läsa här. Vi har låtit Älvbyarnas dåtid inspirera och vår nutid får belysa de resurser vi har. Vårt fokus ligger emellertid på framtiden, på utvecklingsmöjligheterna och på insikten att de flesta invånare vi träffat känner en stor samhörighet med naturen, människorna och livet i Älvbyarna. Vi har börjat inse att utveckling lika mycket består av att bevara som av att förändra. Tillsammans.

Anixor & Martois , sommaren 2011

Maria Österåker & Eija Koski

Våra byars rötter

Till byarna i Östra Korsholm, även kallad Älvbyarna, hör Veikars, Anixor, Martois, Voitby, Staversby och Miekka. Dessutom hör gårdsgrupperna Båskas, Skatila och Torrvik till området. Våra byar har en rik historia och byarna omnämns skriftligen i olika dokument så tidigt som på 1400-talet (Voitby redan på 1200-talet). Vi kan av dessa dokument förstå att byarna har varit belägna vid rika fiskevatten och utgjort fiskeområden för bland annat de finska kommunerna inåt landet.

Byns historia finns samlad i böckerna *Östra Korsholm –byarna vid älven I och II*, där mera detaljerade historieskildringar kan läsas, men vi vill även här lyfta fram vissa kännetecken för våra byar. Detta för att visa att vi har en stark historia att falla tillbaka på, mycket att vara stolta över och mycket att bygga vidare på.

Älvbyarna i Östra Korsholm har under långa tider, tack vare Kyro Älv och bördiga åkesmarker, varit ett *självförsörjande* område. Byns befolkning har till stor del bestått av bönder och invånarna har alltid varit duktiga att ta tillvara på områdets naturresurser –vattnet, skogen och jorden. Men vi har även haft en stor *entreprenörsanda* i området, vilket gjort att många har färdats till Älvbyarna för att köpa såväl varor som tjänster. Såväl kvarnarna i Båskas som i Voitby har malt

mjöl som mättat många munnar, ölbryggeriet i Anixor tillsammans med brännvinsbränneriet på Martois backen har gjort många herrar runda under fötterna medan Lalli Vilohem på 1920-talet erbjöd vila till uttröttade själar. Dessutom har våra byar inhyst flera butiker, postkontor och skolor, såväl byskolor som den på den tiden erkända Fria Kristliga Folkhögskolan.

Trots att även fattigdomen har gjort sig känd i Östra Korsholm kan vi ändå se att entreprenörsandan och de goda försörjningsvillkoren i området gjorde att området utvecklades, att området sågs som en *föregångare* och många gånger stod som ett föredöme för andra byar. Exempel på detta är den första kommunala skolan som inrättades i Veikars 1875. Vi kan även notera att Österbottens första mejeri byggdes i Veikars år 1865. Det är speciellt en person som ofta lyfts fram i samband med områdets utveckling, lantdagsman Johan Erik Keto (1826-1882) från Veikars. Förutom skolan och mejeriet var Keto aktiv med att förespråka rösträtt för drängar och pigor, en mildare behandling av obesuttna, statsbidrag till lärare och en avskaffning av husbehovbränningen.

Under 1900-talet har våra byar blivit kända för de glada tillställningar som ordnats vid *Skatila ungdomsförening* och många ungdomar har under årens lopp deltagit i *friidrotts- och skidtävlingar* som ordnats vid vår sportplan, först nedanför ungdomslokalen och sedan vid Skatila sportstuga.

Vi 'byyssboar' i siffror

	Anixor	Martois	Veikars	Miekka	Staversby	Voitby
Invånare	35	48	313	62	75	252
Svenska	20	25	203	51	66	214
Finska	14	21	103	11	8	36
Annat	1	2	7	-	1	2

Källa: Befolkningsregistret , november 2010. Obs! Vallvik är inkluderat i Voitbys siffror

Älvbyarna	
Invånare	582
Svenska	407
Finska	165
Annat	10

Män	289
Kvinnor	293
0-6 år	41
7-12 år	40
13-18 år	51
19-35 år	93
36-65 år	258
65+ år	99

I Älvbyarna bor 582 personer, varav 30 % är finskspråkiga. Fördelningen mellan kvinnor och män är jämn och ålderskategorin följer den traditionella normalfördelningskurvan. Antalet äldre personer överstiger inte antalet barn och ungdomar.

Majoriteten av invånarna är inte intresserade av att i någon hög grad öka inflyttningen till Älvbyarna. Orsaken till detta är att många invånare i Älvbyarna värderar lugnet, tystnaden, utrymmet och känslan av att "känna de flesta" högt –något som de tror försvinner med en stor inflyttning. Det mest centrala för invånarna är att antalet barn i byarna förblir så högt att det inte finns risker för att daghem och skola dras in.

Idag är situationen inte alarmerande, men en rädsla finns att kommunen höjer gränsen för antalet barn som bör finnas för att en skola får fortsätta. Åldersstrukturen i Älvbyarna är även god på det sättet att ingen ålderkategori är mycket större än de andra. Med tanke på antalet barn i området borde dock ålderskategorin 19-35 år öka.

Älvbyarna är både i behov av en inflyttning samtidigt som en stor inflyttning skulle förändra karaktären på den miljö vi lever i. Redan nu behövs en diskussion kring "*när försinner lugnet*", d.v.s. enligt vilka inflyttningsmål skall vi verka för att kunna skapa den bomiljö vi uppskattar. Röster har bland annat höjts för att det nya planeområde som planeras till Veikars (se nedan) kommer att byggas på ett område med skön naturskog, ett område som av många Veikarsbor används för rekreation. Det är svårt att tillfredsställa alla. Därför behövs klara riktlinjer för hur vår byar skall utvecklas. Stora tomter, lugn och ro, gamla gårdsmiljöer och natur ställer sig mot en ökad inflyttning där planeområden enkelt tillfredsställer behoven av ökat boende.

Inflyttningen till området kommer att ske naturligt om och när det nya planeområdet färdigställs. Detaljplaneringen av det nya planerområdet beräknas inledas år 2012. I byn finns redan två planeområden och det nya planeområdet som är under planering kommer att rymma ett tiotal tomter. I dagsläget är det endast två kommunala tomter lediga i Veikars. En radhustomt finns även reserverad i Veikars, men planeringen och byggandet har inte ännu påbörjats. Det vi

kan se är ett område där Veikars som centrum blir starkare än de omkringliggande byarna, men även i byarna runtomkring har inflyttning skett. När vi kommer till byarna utanför Veikars är det främst avsaknaden av lediga hus och tomter som är problemet. Det här kan endast lösas genom att privata personer är intresserade av att sälja tomtmark. Ett förslag som kommit fram är att via byrådet dra igång en inventering av de lediga tomter som finns inom området, erbjuda gratis fotografering av tomterna och marknadsföra dem på Älvbyarnas hemsida.

Om vi ser på hushållen i Älvbyarna har mer än hälften av hushållen en vuxen person som bott i byarna i hela sitt liv. Det här visar att många invånare känner väldigt starka band till området och familjens rötter har tillåtits växa starka. En diskussion med byns ungdomar visar även att flertalet ser en framtid där Älvbyarna utgör en klar boningsort. Å andra sidan har en fjärdedel av hushållen flyttat till området utan att ha en koppling till området från tidigare. En stor del av dem har flyttat till Veikars, men Martois är ändå den by som i förhållande till tidigare invånarantal har flest personer utan tidigare ursprung i Älvbyarna. Staversby och Voitby är de byar som bevarats bäst med tanke på "ursprungsbefolkning".

Tabell a)¹ Hushållens karaktär

	Livstids- invånare	Åter- vändare	Inflyttare (tidigare anknytning till området)	Inflyttare (ingen tidigare anknytning till området)	Totalt
Antal personer	172	38	41	77	328
i procent	52 %	12 %	13 %	23 %	100 %

Vad som ger älvbyarnas invånare mat på bordet har totalt förändrats under de senaste femtio åren. Från att tidigare ha dominerats av jordbruk kan vi idag se att över 80 % av byborna är löntagare. Endast ungefär sju procent av byborna får sitt levebröd från jordbruket. Som kuriositet kan nämnas att i byarna kan vi hitta åtta stycken ekjordbruk bland antalet jordbruk, vilket procentuellt utgör en stor siffra, inte enbart i vårt område utan i Finland som helhet. När vi räknar bort jordbrukarna kan vi ändå se att tolv procent av invånarna i älvbyarna driver och arbetar inom egna företag . Märkbart är att endast 1 % av invånarna är arbetssökande. Tre fjärdedelar av den arbetsföra befolkningen pendlar till en

1 Tabellerna a, b och c består av uppgifter som samlats in på egen hand. Medlemmarna i byarådet gick i maj 2011 igenom sina egna byars hushåll och personer.

arbetsplats utanför Älvbyarna (troligtvis i de flesta fall Vasa), medan en fjärdedel även finner sin arbetsplats i Älvbyarna.

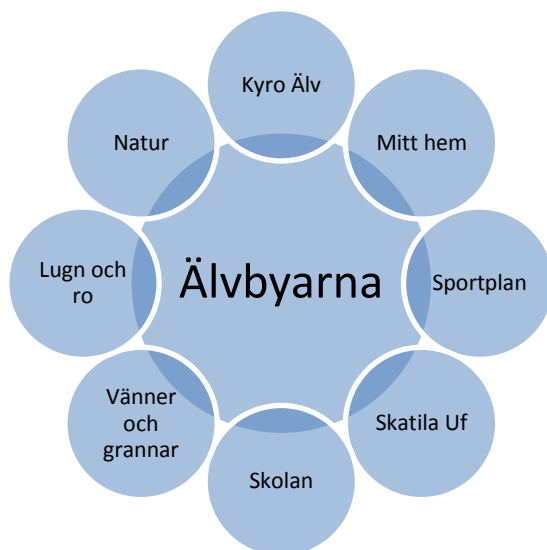
Tabell b) Bybornas inkomstkälla.

	Löntagare	Jordbrukare	Företagare	Arbetslösa	Totalt
Antal personer	219	18	34	2	273
i procent	80 %	7 %	12 %	1 %	100 %

Tabell c) Arbetsplatsens placering

	Arbetar i Älvbyarna	Pendlar till arbetet	Totalt
Antal personer	57	190	247
i procent	23 %	77 %	100 %

Identitet och gemenskap

Byaidentiteten märks bäst byavis och är som starkast i de mindre byarna. Den som hela sitt liv har bott i Voitby känner varje sten och stubbe, bindningen är stark. En person från Voitby har kanske svårt att sätta sig in i den byaidentitet som någon från Martois by känner och vice versa. Martoisbon minns gamla tider, förbannar vägen som högljutt delar byn och kanske avundas de övriga invånarna i Älvbyarna deras lugnare och bättre bevarade omgivningar.

Speciellt bland äldre bybor är Älvbyarna uppdelade i mindre byar och man känner en starkare tillhörighet till den egna byn än till området som helhet. Yngre personer känner inte lika starkt av denna uppdelning, mycket eftersom skolan i Veikars har förenat dem. Nyinflyttade och personer utifrån ser Älvbyarna, eller Östra Korsholm som ett området och känner inte till de små byarnas gränser. För en starkare utveckling av området behöver vi se på området som helhet. Vi behöver se till varje invånares önskemål , besitta förmågan att sätta oss in i varandras situation och enhälligt stå bakom beslut som gagnar kanske enbart en del av vårt område (som exempel kan nämnas en cykel- och gångbana genom Martois by).

Vid begravningen tog gästerna med sig en tre stops kruka mjölk och ett uppdraget tefat smör, som lämnades till kalasklockorna i sorgehuset.

Varje by valde en byaålderman vars uppgift var att bl.a driva in skatter, ta ansvar för byns fattiga (t.ex. genom ved till hushållet, organisera vedleveranser till kyrkan spannmål för sockenmagasinet, samla in lön för "Sven" (den person som delade ut spöstraff).

Den gemensamma identiteten kanske bäst framkommer i föreningslivet där många föreningar inte ser till byagränser

utan medlemmarna kommer från alla våra byar och gårdsgrepp. En stark sammanhållning och det faktum att man känner sina grannar gagnar alla. Hjälpsamhet, talkoanda och trivsel är resultatet av att vi medvetet försöker förbättra byandan i vårt område. Ett resultat av detta är även att vi tillsammans skapar en starkare byidentitet. Vi vet vad vi uppskattar, värdesätter och vad vi vill kämpa för. Tillsammans blir vi starkare. Genom byaföreningens verksamhet vill vi stärka gemenskapen mellan byar och mellan människor.

När vi ber byinvånare att beskriva vad de tänker på när de hör "Älvbyarna" kommer svaret "Mitt hem" fram väldigt starkt. Från det kan vi avläsa att många av oss känner en väldigt stark tillhörighet till området och att många har sina rötter här från flera generationer tillbaka. Gamla släkter kan även idag uppmärka i gårdarnas och vägarnas namn.

För att kunna presentera en byidentitet har vi av ett tiotal bybor frågat vad de tänker på när de tänker på "Älvbyarna". Från deras svar kan vi identifiera att Älvbyarna för deras invånare främst står för vår miljö (Kyro Älv, Natur, Lugn och ro), människorna i området (vänner och grannar) och de platser som förenar oss bybor (skolan, Skatila Uf och Skatila sportplan) (se bild ovan). Andra svar som ofta dyker upp är jakten, mörkret och översvämningarna.

Ändå beskrivs Älvbyarna ibland som ett område med sovbyar, ett område vi lämnar för att åka iväg till arbete, skola och

aktiviteter för att sedan kvällstid återvända till byarna för att igen inhämta sömn. Mycket av vår tid, vår energi och våra pengar spenderas utanför våra byar. I den fokusgruppintervju där ungdomarna fick komma till tals pratade de bland annat om en situation där de under fritiden sökte sig bort eftersom de kände att det inte fanns någon plats de kunde samlas på. Vi invånare bör sträva efter att invånarna känner en vilja och en möjlighet att tillbringa mera tid i älvbyarna. Fritidsaktiviteter, samlingsplatser och en större gemenskap skulle göra det möjligt att i större utsträckning tillbringa sin fritid inom Älvbyarna. Älvbyarna ses som ett väldigt fritidsvänligt område och det med tanke på våra fina skidspår och tillgång till natur och sportplan, men för ett brett utbud bör det även finnas annat.

Talkoanda

Vi kan inte ha en byanda om vi inte känner varandra. Vi vill ha roligt. Vi vill kunna känna 'vi tillsammans'.

Ett begrepp som ofta förknippas med identitet och känslan av tillhörighet är 'talkoanda'. I ett område med god sammanhållning och känslan av att man gärna jobbar för allas bästa är det ofta lätt att få saker och ting till stånd genom talko. Talkoandan har klart försämrats genom åren och enligt de äldre invånarna i Älvbyarna är det omöjligt att uppnå den gamla tidens umgänge människor emellan. En tid där alla tog

med sig en bräda för att bygga ett dansgolv. Vi bör dock poängtera att den goda talkoandan lever kvar inom många föreningar. Till exempel Skatila Ik kan genom en god talkoanda tillhandahålla utmärkta skidspår och många fritidsaktiviteter som gör våra byar kända i idrottssammanhang.

Här har vi litet av en ägget-hönan situation – vad kommer först? Byaandan eller talkoarbetet? Frågan blir hur vi kan befrämja en byaanda där invånarna gärna hjälper till och förverkligar gemensamma projekt. Hur kan vi få människor med på talko? Talko som innebär att vi jobbar sida vid sida, lär känna varandra bättre och får känslan av att vi tillsammans åstadkommer ett resultat som glädjer många. Det skulle vara viktigt att hitta ett projekt som känns viktigt för många, få många personer att dyka upp och bjuda på en talkofest som ger nya vänner och mersmak för gemensamma byaprojekt.

Varför inte ...

ordna ett talkorace där byborna tillsammans renoverar rinken, rensar ogräs på löpbanorna, piffar upp Skatila lokalen inne och ute och sedan efteråt ställer till med ett hejdundrande talkokalas?

sätta upp ' Välkommen till Älvbyarna' skyltar?

göra till vana att välkomna varje nyinflyttad person till byarna med ett personligt besök och ett välkomstpaket med information om vad som händer hos oss?

Tjänster

Går vi tillbaka hundra år i tiden hittar vi hos oss ett område som långt var självförsörjande på såväl varor som produkter. Utbudet av tjänster och produkter har klart försämrats sedan dess. En naturlig orsak till detta är landsbygdens strukturomvandling, närheten till staden och de förbättrade transportmöjligheterna, vilka medför större rörlighet bland våra invånarna. Majoriteten av invånarna arbetar utanför våra byar och köper produkter och tjänster i samband med sina arbetsresor. Många av de tjänster som finns inom området riktar sig därför till de invånare som befinner sig i området dagtid.

Älvbyarna har en egen, svenskspråkig skola –**Veikars skola**. Skolan är en trelärarskola och har ett eget kök. Vårt skolkök har med jämna mellanrum varit uppe till debatt i samband med att kommunen med tiden planerar ett storkök i Kvevlax och därför ser det som naturligt att även Veikars barn får sin skolmat därifrån. Invånarna i älvbyarna vill naturligtvis kämpa för sitt skolkök. Ett eget skolkök utgör en hälso- och en trivsselfaktor för skoleleverna och kan på så vis locka nya barnfamiljer till området. Skolan fungerar också som aktivitetsplats kvällstid exempelvis för medborgarinstitutets kurser, musikskolan och pingisklubben.

Året 1874 diskuterade kommunalmännen i Korsholm grundandet av en högre folkskola i kommunen men flertalet vägrade iklä sig de ekonomiska uppoffringar som detta skulle medföra. Men det som inte kommunen mäktade med, det klarade Veikars skoldistrikt. Johan-Erik Keto, lantdagsman och bygdens stora auktoritet sammankallade till möten vilka ledde till att Veikars folkskola grundades 1875.

Här gick barnen från byarna Veikars, Martois och Anixor medan barnen från Voitby, Staversby och Miekka gick i Voitby folkskola som grundades 1893. Skolorna hade även ansvar för skolbiblioteken. 1966 sammanfördes alla byarnas barn i den skola som vi än idag tänker på som "skolan".

På skolområdet finns även **Veikars daghem**. De flesta invånare ser skolan och dagis som de viktigaste tjänsterna i området. Såväl skola som dagis är kommunala tjänster medan områdets **morgon- och eftermiddagsverksamhet** (föreningen Veikids) tillsammans med **pensionärshemmet** drivs av föreningar som grundats på initiativ av områdets invånare. I Veikarshemmet finns elva pensionärsbostäder.

Övriga tjänster i området är den **kommunala hälsostation** som ett fåtal gånger i månaden håller öppet i Veikars (I andra fall bör invånarna söka sig till hälsostationen i Helsingby), **Östra Korsholms andelsbank** och **Skatila frivilliga brandkår**. Brandkåren samlas till övning en gång per vecka och är vid

brand och andra olyckor en stor trygghet för områdets invånare. Föreningen har ungefär 30 medlemmar av vilka ett tjugotal aktiva. Brandkåren har tre utbildade rökdykare. Östra Korsholms andelsbank kan i sin tur stoltsera med att utgöra Finlands minsta självständiga andelsbank.

Många befarar att Älvbyarna inte är attraktiva som boningsplats eftersom tjänster som exempelvis butik och post saknas, men många av de fördelar med området som invånarna (och även de nyinflyttade) nämner; lugn och ro, naturskönt, tryggt; är förknippade med just småskaligheten och utgör på så vis viktiga konkurrensfaktorer. Sammantaget med närheten till Vasa och framför allt till Runsor är det en fördel som i dagens moderna värld många gånger uppväger avsaknaden av en del tjänster i området.

Något som däremot kan påverka känslan av service i våra byar är de kommunikationstjänster som finns inom området. Idag är det svårt att ta sig till och från våra byar utan bil. Byabussen trafikerar två gånger i veckan, men anses främst vara till för den äldre befolkningen. Skolbussen trafikerar byarna morgon och eftermiddag, en morgonbuss går genom Veikars och ett antal busslinjer passerar längs Lillkyrovägen, men förbindelserna kan inte klassas som goda. Invånarna längs Lillkyrovägen har även länge besvärats av den livliga trafiken längs vägen och har i många år drömt om en cykel- och gångväg längs vägen.

Veikars by har i samband med vägbyggen omnämnts så tidigt som 1500-t. Den äldsta vägen ledde från Martois till Toby. Tidigare såväl byggde som underhöll bönderna landsvägarna i Älvbyarna. Varje hemman hade efter mantalets storlek sin bestämda vägloft att grusa och hålla i skick.

Under fattigåret 1868 byggdes vägen om mellan Martois och Toby. Arbetarna fick sin belöning i form av mjöl.

Varför inte ...

Jobba för att alla barn i området även skall få dagvård i området? Mera dagmammor behövs. Kan vi ordna utrymmen så att dagmammorna inte behöver jobba hemma?

Tillsammans jobba för en cykelväg från Merikart till Höstves?

Diskutera möjligheterna med en gemensam bilpool/samåkning?

Tillsammans fundera på gemensamma, alternativa energiprojekt?

Natur och miljö

Våra byar kan med fördel förknippas med småskaligheten och de saker som förknippas med ett icke exploaterat område; naturrikedomen, lugnet, tryggheten, mörkret och tystnaden. Det här är konkurrensfördelar som vi kan locka nya invånare med. Alla söker inte fart och fläkt. Tvärtom är det svårt att komma tillbaka till lugnet och mörkret när det en gång avlägsnats. Vi har värdefulla resurser som inte längre finns att tillgå överallt. Detta är en rikedom, en tillgång och något vi skall vara stolta över. Det är även en rikedom som på flera sätt hotas. Vår natur är inget vi kan ta för givet och vi behöver lyfta fram dess värde för att säkerställa oss om att vi när och om det behövs står beredda att kämpa för vad vi anser viktigt för oss som invånare.

Våra **stora skogar** ger varje invånare möjlighet att fritt ströva och jaga i skog och mark. De bär och den svamp som plockas har fått växa långt från skorstenarnas rök och de stora vägarnas avgas. De mest kända vandringslederna går upp till Storhälleberget och Merkenkallio. Till Storhälleberget beger man sig såväl sommar som vintertid, medan Merkenkallio främst besöks sommartid till fots och vintertid med skoter. Vad som oroar många invånare är de planer på en stenkross som planeras i skogarna nedanför Storhälleberget, vilket skulle förstöra en stor del av naturen och lugnet på plats.

Kyro Älv står de flesta vårar för den mest dramatiska händelsen under älvbyarnas kalenderår –**islossningen och översvämningen**. I några dagar hamnar våra byar i medias blickfång, antalet bilar ökar märkbart och byborna upplever en gemenskap genom de spekulationer som förs kring när isen skall gå och hur högt vattnet skall stiga. Efter några dagar faller våra byar åter i glömska. Precis som de flesta av oss vill ha det.

Enligt den allmänna användbarhetsklassificeringen hör **Kyro Älv** till den näst sämsta gruppen, d.v.s. vattnet är av försvarlig kvalitet. En av västra Finlands miljöcentralers mätstationer finns i Skatila vilket gör att kvaliteten på vårt vatten hela tiden granskas och uppdateras. Ett omfattande åtgärdsprogram för vattenvården i Kyro älv utarbetades 2009 och följs kontinuerligt upp. Om de åtgärder som föreslås i programmet kan följas beräknas vattnets kvalitet uppnå vattenstatus god år 2027.

Idag är det väldigt få personer som simmar i ån och det är främst fiskare utifrån området som prövar sin lycka vid någon av våra **forsar**. Det här är synd. Trots att vattnet klassats som försvarligt är det enligt miljöcentralen mycket tryggt att använda älven för bad, fiske och tvätt. Orsakerna till att vattnet fått sin nuvarande status är förekomsten av fosfor och vattnets låga pH, vilka inte utgör någon fara för oss människor utan främst är till skada för fiskbeståndet. Den ekologiska klassificeringen utgår ifrån att hela ekosystemet skall vara i balans och att alla vattenlevande organismer skall

må bra. Som det är nu gynnas vissa arter medan andra inte. Vattnets bruna färg kommer av att vattnet är rikt på humus, inte av att vattnet är förorenat.

Ännu för några årtionden sedan var roddbåtar ingen ovanlig syn ute på älven. Idag är det tyvärr få personer som avnjuter varma sommardagar guppande på älven. Byrådet planerar en gemensam brygga med uthyrda båtplatser, vilket de hoppas skall kunna öka aktiviteten på älven.

Älvbyarna har en egen naturklubb som vill ge möjligheter för alla att lära sig mera om vår närmiljö. Bland annat uggleekursioner och vandringar där det lyssnats till fågelsång har ordnats. Klubbens hemsida hittas på <http://www.naturklubbenialvbyarna.n.nu/>

Varför inte ...

Ordna en historievandring i våra byar där vi besöker gamla och vackra platser (Martoisbacken, Lalle gård, Flemmingsbacken, Kryppin, Kvarnbacken etc.)?

Utnyttja våra starka sidor, exempelvis genom ekoturism (fiske, kanotpaddling, uthyrning av kolonilotter, temavandringar)?

Låta får beta längs våra älvstränder?

Säkra våra gamla, unika urskogar?

Kultur och fritid

En titt på Älvbyarnas händelsekalenden visar att det minsann händer ett som annat i älvbyarna. Invånarna kan på älvbyarnas hemsida ta del av aktiviteterna. Facebookgruppen "Det händer i Älvbyarna" låter även invånarna fritt sprida information om vad som är på gång.

Den gemensamma **byaföreningen** grundades 2008. Här samsas gamla bybor, återvändare och nyinflyttade som tillsammans vill utveckla våra byar; med respekt för det gamla och med nyfikenhet på det nya. Föreningen har sin hemsida under adressen: <http://alvbyarna.byar.fi>

Hem och skola föreningen vid Veikars skola finns för att främja kontakten mellan skolan och hemmet, ordna evenemang där såväl föräldrar som barn kan umgås utanför skolan och bättre lära känna varandra. Via de olika evenemangen samlar föreningen även in pengar till rinken, teaterbesök och rastaktiviteter. Hem och skola äger och sköter byns rink. Luciakvällen och vårmarknaden lockar såväl äldre som yngre bybor till skolan.

Skytteföreningen och tre **jaktlag** (Voitby-Vallvik, Staversby-Miekka och Veikars) samlar både kvinnor och män intresserade av jakt på byarnas marker.

Ungdomsföreningen **Wasa Uf Skatila** är en av de äldsta ungdomsföreningarna i svenskfinland. Under årens lopp har aktiviteterna minskat och idag har föreningen enbart ett fåtal återkommande program. Ungdomsföreningen hyr emellertid ut sin lokal till bröllop och andra fester. De flesta av byarnas invånare är medlemmar i föreningen.

Ungdomsföreningens verksamhet började 1894 under namnet Wasa Ungdomsförening. Under det första året skulle medlemmarna lära sig att dansa, låna böcker och startandet av ett hornkapell fanns även på tapeten. Vid varje möte förekom diskussion kring något seriöst ämne, såsom "Finska nationaltetssträvanden på 1700-talet". Temat diskuterades vanligen sedan någon medlem hållit ett inledande referat.

Skatila IK har en stark historia. Ännu idag upprätthåller föreningen, tillsammans med kommunen, sportplanen, löpbanorna och skidspåren. Tillsammans med Korsholms kommun och IF Femman arrangerar Skatila IK skid- och löptävlingar. Premiärloppet, skatilamästerskapen, cykeldagen och sommarens friidrottsträningar är exempel på aktiviteter som föreningen arrangerar på egen hand.

Kommunens **vuxeninstitut** ordnar även kurser i vårt område. Kurserna koncentreras främst till Veikars skola och utbudet är

allt från idrott till matlagning. Det bästa är att vuxeninstitutet tar i beaktande de önskemål som byborna har gällande nya kurser och arrangerar kursen om deltagarantalet är minst sju personer. Kommunens **bokbuss** trafikerar Älvbyarna två gånger i veckan. Närmaste biblioteksfilial ligger i Kvevlax.

I Älvbyarnas finns det tre **marthaföreningar**; Veikars , Staversby-Miekka och Voitby samt den gemensamma marthakretsen Märtha. Antalet medlemmar varierar stort. I Veikars är det endast ett fåtal medlemmar och verksamheten har i stort upphört, Staversby-Miekka marthaförening har ett tiotal medlemmar och träffas hemma hos varandra några gånger per år. Den aktivaste marthaföreningen finns i Voitby. Med sina ungefär 40 medlemmar ordnar de bland annat påskbrasa varje påsk. Marthaföreningarna har även hand om marthagårdarna.

Pingisklubben Barna grundades på 1950-talet under pingiserans guldår. Idag träffas föreningens ungefär 15 medlemmar varje vecka i Veikars skola. Ungefär hälften av medlemmarna kommer utifrån Älvbyarnas område.

Låt oss även nämna ekotanterna som består av sex stycken aktiva, liktänkande tanter från Älvbyarna. Ekotanternas mest synliga verksamhet består av Älvtorget som erbjuder äkta, lokala produkter från Älvbyarna samtidigt som det som det under två höstlördagar ger byborna möjlighet att träffas och umgås med varandra. Älvtorget fokus ligger på hälsosam när- och ekomat direkt från Älvbyarnas egen skog, åkrar,

trädgårdar och vattendrag. Ekotanterna har en egen hemsida på adressen www.ekotanterna.nu och en aktiv facebook-sida under namnet ekotanterna.

Varför inte...

varje år sammanställa en tvåspråkig händelsekalender som distribueras elektroniskt och som sätts upp på anslagstavlor runt om i byarna?

låta byaföreningen fungera som paraplyförening för de övriga föreningarna? Detta skulle inte innebära ett ingripande i föreningsverksamheten utan byaföreningen skulle snarare ta en mera ko-ordinerande roll.

Gemensamma samlingsplatser

Oberoende av om vi diskuterar med Älvbyarnas småbarnsföräldrar, ungdomar eller nyinflyttade är det ett önskemål som ständigt dykt upp i våra samtal – behovet av en gemensam plats och en naturlig träffpunkt i byarna. Bristen på en gemensam träffplats har bland annat resulterat i att byns ungdomar söker sig bort från byarna på fritiden, något som i sin tur enligt ungdomarna resulterar i att de inte längre

känner varandra så bra som byarnas ungdomar gjorde för ett tiotal år sedan. Det finns idag ingen gemensam identitet bland våra ungdomar –trots en upplevd avsaknad av plats under ungdomstiden är det glädjande att se att majoriteten av ungdomarna i fokusgrupperna gärna ser sig bo i Älvbyarna i framtiden.

På samma sätt beskriver en nyinflyttad småbarnsmamma att det är svårt att komma sig in i gemenskapen när det inte finns en naturlig plats att träffa andra föräldrar på. En plats att besöka utan att ha blivit inbjuden till. Våra tankar går naturligtvis genast till ett hus, men vi vill även påpeka att även en lekplats, en vacker brygga, en skateramp eller en gemensam pulkabacke kan fungera som mötesplats under delar av året. *Faktum kvarstår - älvbyarnas invånare känner inte att det finns en naturlig byggnad att träffas eller ordna spontana evenemang i.*

En genomgång av mötesplatser i byarna visar att det finns följande alternativ att tillgå:

- Marthagårdarna i Staversby-Miekka och Voitby,
- Samlingssalen vid Veikars pensionärshem,
- Veikids utrymmen vid pensionärshemmet,
- Skatila ungdomsförening,
- Brandgaraget i Voitby
- Skatila IK:s klubbstuga och
- Veikars skola.

Fungerar dessa platser idag som mötesplatser och kunde de användas till att tillfredsställa behovet av en mötesplats?

Marthagården i Voitby fungerar som en mötesplats för invånarna i Voitby, men saknar toaletter inomhus (och utomhus?) och skall vintertid i flera timmar värmas upp med ved innan den kan användas . På samma sätt som marthagården i Staversby-Miekka har den renoverats under senare år och är i skick. Staversby-Miekka marthagård saknar förutom toalett och elvärme även rinnande vatten. Fördelarna med dessa hus är att byggnaderna är i bra skick och att de är av lämplig storlek för evenemang med ett mindre antal personer. Nackdelarna är att de kan kännas avskids, att det för en utomstående är svårt att veta om och hur de kan använda lokalen och att det naturligtvis till många ändamål saknas de bekvämligheter som förutsätts. Marthagårdarna tillhör de lokala marthaföreningarna.

Skatila klubbstuga används enbart till idrottsverksamhet. Den är uppvärmd även vintertid och innehåller förutom ett kök både bastu, dusch och toaletter. Stugan har sittplatser för ca 30 personer. Det finns inget som hindrar att stugan kunde användas för bastukvällar, möten och dylikt. Även i frågan om klubbstugan borde det ges klarare regler kring vad den kan användas till och vem som fungerar som kontaktperson.

Samlingssalen vid pensionärshemmet används främst till verksamhet för pensionärer, men även byrådet håller sina möten i pensionärshemmet. Pensionärshemmet är fullt

utrustat med kök och köksredskap, det innehåller stora bordsytor och det finns möjlighet till både grovkök och toaletter. Även här råder det en oklarhet kring om och när utrymmet får användas till annat än pensionärsverksamhet. Det förekommer även en underliggande undran kring om en utökad verksamhet skulle störa de boende vid pensionärshemmet eller om det skulle medföra en välkommen fläkt i deras miljö. I samma byggnader har även eftermiddagsverksamheten Veikids sina utrymmen. Detta utrymme kunde exempelvis såväl dag- som kvällstid användas till annan barnverksamhet eller träffpunkt för småbarnsföräldrar.

Ungdomslokalen Wasa Uf Skatila invid Kyro Älv väcker många minnen och dyker ständigt upp när människorna i Älvbyarna beskriver vad de förknippar med sin hemort. Byggnaden är en klar resurs och skulle kunna användas i betydligt större utsträckning än vad den görs idag. En klar fördel är att Skatila ligger väldigt naturskönt och att byggnaden står mitt i älvbyarna.

Problemet är dock att byggnaden upplevs som väldigt stor och till viss del i behov av uppfräschning plus att det är oklart till vad och av vem den kan användas. Så som på många andra orter har styrelsen haft problem med att få med aktiva personer och verksamheten har blivit lidande. Från att tidigare ha fungerat som ett hus med aktiviteter för alla upplevs Skatila idag många gånger som en sluten plats, enbart öppen för specifika ändamål.

Det finns två lösningar på platsproblemet; antingen att bättre utnyttja de platser som finns och samtidigt med gemensamma krafter renovera dem till att fungera ändamålsenligt eller att bygga en mindre samlingsplats där spontana möten bättre skulle kunna ske.

Varför inte...

*på talkokraft fixa upp gräsplanen nedanför Skatila Uf?
Skateramp, simstrand, gräsmatta, grilltak, brygga,
sommarcafé, pulkbacke ...?*

*öppna upp ungdomskällaren i lokalen på samma gång
som vuxna turas om att ha "jouren" ?*

*på hemsidan bättre presentera de samlingsplatser
som finns. Storlek, utrustning, hyra och
kontaktperson?*

*öppna upp Skatila Uf till ett all-aktivitetshus där byns
föreningar har möjlighet att kostnadsfritt arrangera
evenemang?*

Konkret handlingsplan

Byaföreningen har beslutat att fokusera på följande konkreta utvecklingsåtgärder. Vid varje åtgärde söks svaret på följande frågor

VAD vill vi utveckla?

VEM tar itu med åtgärden?

NÄR påbörjas arbetet och i vilken ordning utförs åtgärderna?

HUR kan arbetet finansieras för att komma igång?

1) Cykelväg mellan Merikart och Höstves

Det här är byaföreningens pågående projekt där byaföreningen genom medborgar-aktivitet försöker påverka beslutsfattarna. Föreningen utnämner under hösten 2011 en arbetsgrupp kring arbetet med cykelvägen. Arbetsgruppen samlar in namnlistor som gruppen under hösten 2011 vidarebefodrar såväl till ELY-centralen som till Korsholms kommun. Med tanke på omfattningen av att bygga en ny cykelväg blir troligtvis staten finansiär, vilket gör att projektet sker genom österbottens ELY-central.

2) Skatila - Gemensamt föreningshus för Älvbyarnas föreningar

Skatila ägs av den ungefär 100 år gamla ungdomsföreningen. För tillfället är aktiviteten ganska låg, det skulle finnas kapacitet för mer. Under hösten 2011 kommer byaföreningen att föreslå för ungdomsföreningen att ett livligare samarbete föreningarna emellan kunde inledas. På så vis kunde ungdomsföreningen få in fler personer i sin verksamhet samtidigt som byaföreningen får en naturlig plats att ordna sina evenemang på. Om ett starkare samarbete inleds kommer utvecklingsåtgärderna att omskrivas i ett utvecklingsprojekt för vilket föreningen under våren 2012 söker Leader-finansiering från Aktion Österbotten. Projektet skulle avlöna en projektkordinator vars uppgift skulle vara att sammanföra älvbyarnas alla föreningar och bättre hjälpa till att koordinera deras verksamhet. Till koordinators uppgift skulle även hör att ansvara för att ungdomslokalen sätts i skick och att ett utbud av tjänster bättre kunde marknadsföras (till exempel bröllops- och födelsedagspaket).

3) Historiska byavandringar

I våra byar finns många kulturhistoriska platser som säkerligen intresserar många bybor. Gamla miljöer öppnas genom byavandringar, där den första vandringen inplaneras till sommaren 2011. Dessa vandringar koordineras av byaföreningen. För att skapa en varaktig struktur i denna verksamhet söks finansiering av Svenska kulturfonden.

4) Älvbyarnas natur mera känd

I våra byar finns även värdefulla naturområden som inte alla invånare känner till. För att öka vetskapen om dessa områden ordnar naturklubben utfärder till Storhälleberget och till Merkkikallio redan sommaren/hösten 2011. Byaföreningen har även tagit ansvar för att vandringsleden till Storhälleberget under hösten 2011 märks ut med skyltar. Detta för att varje invånare på egen hand skall ha möjlighet att besöka området. Ett alternativ till att finansiera naturklubbens verksamhet är att söka finansiering från exempelvis Vihreän Vision:s studiecirkel.

5) Bättre värdesätta Kyro älv

Kyro Älv är Älvbyarnas gemensamma kännetecken. Dess användning till rekreation kunde utökas. Vi känner varken till hur den mår, inplanerade åtgärder eller vilka finansieringsmöjligheter det finns angående älven. Därför behöver vi börja med att samla in information för att sedan kunna planera in mera konkreta åtgärder.

a) De största experterna på Kyro älv och de som således bäst kan hjälpa oss att höja intresset för och uppskattningen av älven är delegationen för Kyro älv. Byaföreningen bjuder in delegationens representant för att informera om nuläget i älven. Det här sker på föreningens årsmöte, till vilket alla invånare är välkomna.

b) Vad skulle väl vara mera idylliskt än att se får beta längs våra stränder? Eftersom idén nyligen har kommit har finansieringsmöjligheter ännu inte hunnit utforskas. Till byaföreningens årsmöte bjuds ELY-centralens rådgivare för stöd till vårdande av specialmiljöer in. Rådgivaren ombeds berätta om de stödformer som finns att tillgå.

6) Gårdsloppis

Gårdsloppis är en öppen tillställning på gårdar runt om i Älvbyarna. Alla invånare i älvbyarna kan delta i tillställningen. Loppis marknadsförs på hemsidan, på olika FB-sidor och i tidningar. Det rekommenderas att man besöker de olika gårdarna med cykel eftersom tillställningen marknadsförs som ekologisk. Som arrangör fungerar älvbyarnas Ekotanter. Tillställningen ordnades sommaren 2011 och tanken är att det skall bli en återkommande händelse.

7) Älvbyarnas händelskalender, förenings- och utrymmesregister

I samband med denna byaplan har en händelskalender sammanställts. Den finns på byns hemsida och byaföreningen ansvarar för att den årligen uppdateras. I Älvbyarna finns flera utrymmen som kan hyras av dess invånare eller av utomstående personer. Uppgifter om utrymmena (såsom exempelvis storlek och kontaktperson) har gjorts upp i samband med denna byaplan och kommer att vara tillgänglig

på byns hemsida och uppdateras av byaföreningen. På samma vis finns även de föreningar som finns representerade i Älvbyarna med på hemsidan.

När någon av punkterna ovan uppfylls kommer det att på något sätt uppmärksammas i Älvbyarna. Martoisborna lovar till exempel att den dagen första spadtaget sker för cykelvägen ställer de till med fest! En uppföljning och en utvärdering av utvecklingsåtgärderna sker en gång i året med början ett år efter att denna byaplan färdigställs och presenteras på byaföreningens möte.